Venstres Landsmøde 1964 holdes omtrent på årsdagen for folkeafstemningen om jordlovene. Det er vel ikke unaturligt, at jeg ved åbningen af vort landsmøde minder herom. Folkeafstemningen havde den kontante betydning, at regeringens yderliggående forslag blev bremset af vælgerne, men derudover havde den en virkning, som stadig kan spores.

Regeringen Krag - Skytte har været kendetegnet af halve løsninger, forcerede løsninger eller mangel på initiativ, alt afhængig af stemninger og sagsområder. Dens oplæg til jordlovsdrøftelserne var vel nærmest præget af det forcerede. Man ville åbenbart sætte sig i respekt hos vælgerne ved at vise magtbrynde. At magten beroede på et enkelt mandat udenfor de to regeringspartiers kreds, generede ikke. Vore argumenter blev fejet til side. Ville vi med på vognen, kunne vi springe på. Vel at mærke på regeringens betingelser !

Det tør siges, at farten blev standset eftertrykkeligt, da vælgerne fik talt. Det blev slået fast, at danske vælgere var mod statsregereri og socialisme. Jeg tror, at vælgernes klare tilkendegivelse den 25. juni 1963 også skal ses som en afstandtagen fra den måde regeringen havde praktiseret "samarbejdet" med oppositionen på.

Regeringen kom aldrig rigtig til hægterne efter folkeafstemningen !

Det har virket forstemmende på mange af vælgerne, at regeringen har været så passiv i denne sag. Flere og flere er utvivlsomt kommet til den opfattelse, at det slet ikke var de angivne formål, der var baggrunden for regeringens iver. Det, man fra Socialdemokratiets side ønskede, var en lovgivning, der kunne give mulighed for en vidtgående socialisering. Når danske vælgere i så stort tal gik imod regeringens jordlove, skyldtes det uden tvivl en instinktiv fornemmelse af, at dette var den egentlige baggrund - i hvert fald for Socialdemokratiet. Havde hensigten været en anden, ville vi formentlig også have set et regeringsoplæg forlængst.

Jeg var personligt meget glad for resultatet af folkeafstemningen. Dels fordi jeg havde et vist ansvar både for folkeafstemningsparagraffens indførelse og for, at man benyttede den i den givne situation, og dels fordi den klart viste, at det danske folk er liberalt indstillet. Selv om folkeafstemningen på ingen måde skal udlægges partipolitisk, kan det alligevel glæde en liberal politiker at få dette slået fast på en så overbevisende måde.

Socialdemokratiets situation.

Socialdemokratiet i Danmark står i dag i en mærkelig situation. Samtidig med, at det

også gennem folkeafstemningen er dokumenteret, at socialisme er upopulær, må partiet alligevel med henblik på den stærke venstrefløj i dansk politik, friske de røde farver op. Sker det, at de socialistiske partier opnår et flertal - og kun ét mandat skiller dem derfra - vil vi komme til at opleve rendyrket dogmatisk socialisme. Uanset hvad socialdemokraterne måtte bedyre før valget, vil de i en sådan situation være tvunget til at føre deres eget program ud i livet. Det er på denne baggrund, jeg har sagt, at en stemme til Socialdemokratiet ved dette valg kan komme til at betyde en stemme til en langt mere udpræget socialistisk politik end nogensinde.

Liberalismen nyder i dag en stigende anseelse overalt i den vestlige verden. Også herhjemme har vi klart konstateret denne udvikling. Omvendt er socialistisk politik mindre og mindre populær. Skulle det derfor lykkes de socialistiske partier at vinde det mandat, der skiller dem fra den absolutte magt, vil danske vælgere opleve en brat opvågnen. Men jeg tror ikke, at det sker. Jeg tror, at vælgerinstinktet også her vil slå igennem.

Socialdemokratiet er naturligvis klar over, at tilliden til dets handlinger og forslag er begrænset. Man skal derfor lægge vel mærke til, at partiets forslag - efter at magtbryndens periode så brat blev afbrudt ved folkeafstemningen - har måttet sukres til. Nu fremsætter man - vel at mærke uden for Christiansborg - et forslag til kildeskat. Man siger, at det skal være med bevarelsen af fradragsretten, selv om eksperter påstår, at det er en umulig tanke. Socialdemokratiske politikere erkender da også, at fradragsretten kun nævnes for at få forslaget til at glide. Man tør bare ikke nævne tingene ved deres rette navn,

35 års jubilæum.

Vi plejer ikke at være særligt flinke til at fejre jubilæer indenfor Venstre. Om vi havde villet, kunne vi i år have fejret Venstres Landsorganisations 35 års jubilæum. Venstres Landsorganisation blev først stiftet i 1929 - som det sidste skud på stammen af det store træ, der hedder Venstres organisationer. Vi har foreninger, der er mere end 75 år gamle.

Når jeg nævner jubilæet, er det nærmest for at minde om, at stiftelsen af Venstres Landsorganisation faldt sammen med, at Socialdemokratiets storhedsperiode begyndte. Trediverne var ubestridt det danske Socialdemokratis. Socialismen var lige så populær, som liberalismen var upopulær i tredivernes kriseår. Ingen dansk politiker har siden I. C. Christensen haft en magt, som Stauning havde i 1935. Hans

magt beroede på meget. At De radikale støttede ham, var en af forudsætningerne, oppositionens afmagt en anden. Venstre og Konservative spildte dengang tid og kraft på at bekrige hinanden. Trediverne var - naturligt - socialdemokraternes årti. Derimod burde den socialdemokratiske epoke aldrig have strakt sig over efterkrigstiden. Socialdemokraterne har jo aldrig haft flertallet. Når de har kunnet regere, skyldes det udelukkende, at De radikale fuldt og ubetinget har støttet dem. De har kun kunnet tolerere ikke-socialistiske regeringer i situationer, hvor Socialdemokratiet ikke ville have regeringen. De radikale plejer altid at sige, at de gennem deres samarbejde med regeringen har hindret en socialistisk politik. Jeg ved ikke, hvad de har. De har måske snarere givet socialdemokraterne et alibi overfor ikke-socialistiske grupper. De har i højere
grad været et værn og skjold - om radikale forstår denne terminologi - overfor socialdemokraterne end overfor befolkningen. Hvis man søgte at granske de sidste 35 års politik, ville man sikkert ikke blot finde ud af, at socialdemokraterne kan takke De radikale for, at de har haft regeringsmagten i efterkrigstiden, men formentlig også, at de fleste socialdemokratiske forslag er gennemført i regeringssamarbejde med De radikale.

Det var jo heller ikke De radikale, der var de tilbageholdende, da de udpræget socialistiske jordlove blev gennemtvunget i Folketinget. Overfor kildeskat og fradragsret har De radikales stilling været - skal jeg være venlig og sige ulden.

Jeg forsikrer for, at det ikke er af lyst, at jeg engang imellem kritiserer De radikales fortid og nutid. De har imidlertid ansvaret for, at Socialdemokratiet - selv i situationer, hvor det har stået svagt - har haft regeringsmagten. De har ingenlunde bremset, men snarere befordret Socialdemokratiets magt.

De radikale foran valget.

Hvis jeg yderligere skal sige et par ord om dem, må det blive, at jeg for så vidt ikke har så meget at bebrejde Skytte og Baunsgaard, de to, der vel tegner billedet i dag. I hvert fald foran kulisserne. Det er jo fortsat Bertel Dahlgård, der forklarer De radikale landsmøder, hvad det er, de har vedtaget. Skytte og Baunsgaard har i høj grad måttet vedstå arv og gæld fra forgængerne. Jeg mener, at der også har kunnet spores eksempler på, at de har følt sig klemt inde i buret. Derfor er det vel også, at de på et par områder - jeg tænker på skattepolitikken og forsvarspolitikken - har prøvet at føre oppositionspolitik som regering.

De har vel følt Blichers vemodige vers Jeg skulle sjunget lidt mer måske, måske vel også lidt bedre

som en levende realitet. Det taler kun til de to radikale politikeres ære, at de må have haft det sådan, selv om selve dette at være opposition og regering på én gang visseligt er sværere end at blæse og have mel i munden.

Jeg synes også, at den nuværende generation af radikale ledere er ærligere end deres forgængere. Jeg har aldrig bebrejdet De radikale, at de støttede socialdemokraterne.

Det er et politisk partis ret og pligt at støtte dér, hvor det har sine sympatier. Derimod har jeg været meget skuffet over, at De radikale gang på gang har talt liberalt før valget og straks derefter støttet et socialistisk parti. Når vi spurgte dem om, hvem de ville støtte efter valget, fik vi et tåget svar. Denne gang er der derimod rene linier. De radikale ønsker - under tre forudsætninger, som de formentlig står ved også efter valget - at fortsætte i den socialdemokratiske regering. Det er reel og klar tale. Jeg mindes ikke før, at De radikale er gået til valg med åbent visir.

Altså - hvis regeringen kan sikre sig et flertal, er der intet problem ! Det er der skam heller ikke, hvis Venstre og Konservative opnår et flertal. Jeg finder det sidste absolut rimeligt, men da jeg er en forsigtig mand, vil jeg også beskæftige mig med den ikke helt usandsynlige situation, at ingen af de to grupper opnår flertal.

Det helt afgørende spørgsmål efter valget kan blive, om De radikale - i en situation, hvor socialdemokraterne kun kan etablere flertal overfor Venstre og Konservative ved hjælp af folkesocialisterne - vil foreslå kongen en socialdemokratisk mindretalsregering, eller om de vil pege på en liberal samarbejdsregering.

Danske vælgere vil sikkert være taknemlige for at vide, hvilke løsninger De radikale i en situation som den nævnte vil anbefale. Det er på dette, deres sindelag skal vurderes. Jeg tror, det er klogt, at De radikale beskæftiger sig med denne mulighed, for der er vist ingen - heller ikke radikale - der tror, at den nuværende regering kan opnå et flertal efter valget. Den epoke er nok forbi, hvor socialdemokrater ved at disponere over radikale stemmer kan sikre sig magten her i landet.

Venstre og Konservative.

Der er ikke grund til her at sige ret meget om samarbejdet mellem Venstre og Konservative. Der er hos de to partier

en forståelse af, at et tillidsfuldt samarbejde er forudsætningen for, at der skabes et

liberalt alternativ til regeringen. Ikke sådan at forstå, at de to partier er enige om alt. Men de har først og fremmest viljen til at samles om det væsentlige.
De radikale - tilgiv at jeg nævner dem igen - har haft den tvangstanke, at det ikke-socialistiske samarbejde burde splittes. Venstre og Konservative har gennem et godt samarbejde i 14 år slået fast, at de var klar over, hvad der dermed ville være slået i stykker.
Det har gennem mit politiske arbejde været et mål at samle alle de kræfter, der i den politiske hovedlinie vil det samme. Det er også mit mål ved dette valg. Derfor søger jeg at samle alle de partier, der vil være med til at føre en liberal politik.
Regeringsdannelser - før og efter valget.
Det er naturligvis meget interessant at læse avisernes ledere og referater af taler i tiden forud for valget. Nogle laver skyggekabinetter. Det gør jeg ikke - vel vidende, at der både er surt og koldt i skyggen. Andre laver regeringskonstellationer. Det er sikkert også en morsom syssel. Man kan gøre sig interessant på den. Jeg kan dog med en vis tilfredshed konstatere, at de kredse, der for bare et år siden fandt interesse i at tale om et regeringssamarbejde mellem Venstre og socialdemokrater, er blevet helt tavse. Dødfødte tanker kan jo heller ikke holdes op til beskuelse ret længe. - Der er til tider folk, der spørger mig, hvad jeg vil gøre dersom, hvis ....!
Mit svar - og det eneste jeg kan give ud fra mit politiske langsigtede mål - er, at jeg ønsker det bredest mulige liberale samarbejde. Der må være perspektiv i det, man foretager sig. Det var ikke en tilfældig grille eller strøtanke, der ledte mig i 1957. Det var et forsøg på en nøgtern vurdering af den magt, der skal til for at lave en regering. Det er en selvfølge, at et parti bør være tolerant og sagligt samarbejdsvilligt, men det må også i sin inderste rod eje viljen til magt.
Det historiske Venstre har aldrig villet påtage sig rollen som gidsel for en politik, det ikke troede på. Og anden rolle var vi efter min bedste overbevisning ikke tiltænkt i 1957. Jeg skal ikke i almindelighed give råd til alle dem, der ved så meget om regeringsdannelser.
Jeg har dog lyst til at gengive den erfaring, at man aldrig skal gøre de ting, som vore modstandere søger at heppe os op til. Hvis vi i Venstre altid vil kunne forstå, at modstanderes jubel over vore handlinger er dyrt bifald, kunne vi spares for mange dumheder.
Jeg stræber efter, at de kræfter, der ønsker et liberalt samfund, vil samarbejde efter

valget. Det program lægger jeg gerne frem for danske vælgere. Lad så dem træffe afgørelsen, og lad os andre slippe bekymringerne indtil da.

Venstres sociale linie.

Da Venstre for trekvart år siden holdt landsmøde, vedtog vi et nyt program. Interessen for dette program var stor.

Der er mange, der i tiden efter landsmødet har skævet efter det. På bestemte områder har det allerede præget det politiske billede. Det gælder det økonomiske afsnit, og det gælder f. eks. også det socialpolitiske. Programmets socialpolitiske afsnit var af banebrydende art. Jeg er ikke i tvivl om, at det bliver på dets tanker, at fremtidens sociallovgivning må opbygges. Vi har klart slået fast, at Venstre ønsker en bedre, mere rationel sociallovgivning.

Vi lægger vægt på at fjerne det væld af administrative overlapninger, der findes. At administrative problemer ikke blot har rod i gamle lovkomplekser, fik vi et klart bevis på, da regeringen gennemførte bestemmelserne om tillægspensionen. Gennemførelsen bevirkede et administrativt rod af hidtil ukendte dimensioner. Desuden lod ordningen en gruppe af dem, der har øvet den største samfundsmæssige indsats for den ringeste indtjening, i stikken. Jeg tænker her på alle de mindre erhvervsdrivende indenfor handel, håndværk, industri, landbrug o. s. v. Venstre ønsker også en tillægspension, men det er for os afgørende, at vi både sikrer en enkel administration, og at vi - ikke mindst - yder social retfærdighed overfor de grupper, som kynisk er holdt udenfor i første omgang. Jeg tror, at vi også her må prøve at være fordomsfrie - og praktiske !

Derfor kan vi lige så godt erkende, at den nuværende ordning er uanvendelig, upraktisk og uretfærdig. Skal sagen løses - og det skal den - kommer vi ikke uden om, at tillægspensionen på normal måde må finansieres over skatterne. Kun derved imødekommer man kravene om administrativ enkelhed og menneskelig retfærdighed.

Men socialdemokraterne er måske heller ikke her i stand til at gøre det rigtige. De er som regel aldeles magtesløse overfor ting, som fagforeningerne har sat deres fingeraftryk på.

Socialdemokratiet og fremtidens samfund.

Og her er vi så igen ved noget, der kendetegner regeringen: den er ikke en regering for hele folket. Dens holdning f.eks. i boligpolitikken viser, at den heller ikke er en

regering med det fornødne mod til at føre en politik til gavn for de svageste i samfundet.

Det kan vel være rimeligt til sidst at sige et par ord om den situation, som det danske samfund i dag befinder sig i. Vi kan spørge regeringen om, hvor de gode tider, der skulle blive bedre, er blevet af. Vi kan henvise til, at dens valgløfter ikke er blevet holdt. Vi kan pege på dens manglende initiativ på en række væsentlige områder. Enten har den ikke kendt problemernes løsning - og det er ilde - eller også har den ganske enkelt savnet mod og handlekraft. Og det er værre ! For det har jo ikke været sådan, at regeringen ikke har haft den politiske magt. Tværtimod har Socialdemokratiet gennem 7 år haft ledelsen i flertalsregeringer. Alligevel har vi økonomiske kriser, boligkriser, kriser omkring uddannelsen. På en række områder er vigtigt lovgivningsarbejde gået i stå. Vi har ikke fået et oplæg til en tidssvarende jordlovgivning. Vi har heller ikke fået en skattereform. Den tryghed i hverdagen, som har været et så vigtigt punkt for Socialdemokratiet - i hvert fald ved valgene - kan - uanset øjeblikkelige beskæftigelsesrekorder - ikke med fremtiden for øje forenes med økonomiske kriser.

På et tidspunkt, hvor den almindelige velstandsudvikling i Vesteuropa burde have været udnyttet til at løse vigtige problemer for samfundet og for den enkelte, har der herhjemme vist sig en række pletter på velfærdssamfundet. De er - selv om Socialdemokratiet har haft magt dertil - ikke blevet fjernet. Tværtimod er de snarere blevet mere synlige. Det er noget meget afgørende, der herigennem er blevet afsløret. Jeg tror simpelthen, at vi er kommet til det trin i samfundsudviklingen, hvorover Socialdemokratiet ikke kan føre os. Vi er stort set enige om den sociale politik herhjemme, men vi må også erkende, at samfundet ikke kan føres videre frem gennem fordelingspolitikken. Socialdemokratiet er hildet i så mange fordomme med rod i klassesamfundet, at det er ude af stand til at løse det moderne samfunds problemer. Partiets manglende kraft og dets usikkerhed overfor væsentlige spørgsmål, understreger meget klart dette.

Liberalismen i offensiven.

Det er ikke nogen tilfældighed, at initiativet i dansk politik på område efter område er gledet over til Venstre. Det er min overbevisning, at kun en liberal og socialt forstående politik som Venstres kan formidle det moderne samfunds muligheder til gavn for det enkelte menneske. Vi ønsker - hvis jeg må udtrykke det på den måde - at

forene liberalismens dynamik og skabende kraft med det moderne samfunds naturlige krav om tryghed. Vi ønsker, at flest mulige skal få det bedst muligt - og vi tror, at det kun sker gennem en moderne, liberal politik.

Vi har i det udkast til handlingsprogram, som vi skal behandle i morgen, peget på, hvordan en række centrale problemer bør løses. Jeg skal under den politiske debat komme nærmere ind på dette. Det har for os været væsentligt at pege på vore synspunkter i programform. Vælgerne skal før valgdagen kende vor principielle indstilling til løsningen af fundamentale spørgsmål.

Overfor os har vi i dag en regering, der er kørt fast, en regering der ikke engang kan oplyse, hvilket program, den vil følge efter valget. Ingen tror vel, at den samme regering, der har måttet give op over for de store problemer, pludselig skulle blive præget af fordomsfrihed og handlekraft, hvis den skulle sikre sig et flertal. Også derfor mener jeg, at danske ikke-socialistiske partier har meget betydelige muligheder ved valget den 22. september. Og vore muligheder vil vokse i det omfang, hvormed vi er i stand til at tale nutidens sprog.

Vi ønsker, at der skal føres en liberal fremskridtsskabende politik. Vi ønsker at være talsmænd for initiativet og ikke for bagstræbet. Vi ønsker, at det enkelte menneske skal blive friere og tryggere. Lad os så bare sige farvel til et enkelt slagord, uanset hvor kært det end kan være os. Fordomsfriheden, evnen til at indstille sig på øjeblikkets krav til en liberal politik, vil dog nok være mere værdifuld overfor problemerne i fremtidens samfund.

Man skal aldrig spå om valg. Jeg vil heller ikke gøre det.

Men jeg vil alligevel gerne ved åbningen af Venstres Landsmøde 1964 have lov at sige, at der efter min mening er et opbrud på vej i dansk politik. Jeg tror, at mange af dem, for hvem socialdemokrati og social forståelse var to sider af samme sag, er blevet klar over, at det ikke forholder sig sådan. Jeg tror også, at mange tusinder af vælgere forstår, at kun en liberal politik kan besvare fremtidens udfordring. Endelig er det min opfattelse, at mange politiske traditioner er ved at blive nedbrudt. Vi har selv mærket, at Venstre i øjeblikket får sin store, nye tilslutning fra grupper, der vel før traditionelt stod os fjernt. Jeg tror, at opløsningen af klassesamfundet vil vare ved. Det parti, der ikke forstår dette, vil næppe blive ledende i fremtiden.

Ønske om et systemskifte.

Og endelig tror jeg, at det er et stigende ønske hos danske vælgere at sikre et

systemskifte. Det er i den situation, jeg gerne stilfærdigt vil pege på Venstre, Danmarks liberale parti. Det er min overbevisning, at et samfund,
der på én gang skal sikre velstandsfremgangen og den størst mulige tryghed for alle, bedst skabes gennem en moderne liberal politik, som Venstre er talsmand for. Jo stærkere, Venstre bliver ved valget, des større er muligheden for, at vi efter den 22. september får en liberal regering.

Det skal være mit håb, at vi ved dette landsmøde vil opleve en god og frugtbar debat, der yderligere kan være med til at understrege Venstres mål i dansk politik. Jeg ved, at det arbejde, som Venstres tillidsmænd gør i de kommende måneder, er af største betydning for valgets udfald. Lad os også her vise, at vi er præget af optimisme, af tro på vor sag, sådan som vi alle har kunnet mærke det på møderne, ikke mindst det sidste halve år.

Med disse ord byder jeg velkommen til Venstres Landsmøde 1964.

Jeg byder velkommen til de mange delegerede fra hele landet, til vore gæster, til Venstres redaktører, til folketingsgruppen, til repræsentanterne for Liberale Arbejdere, til medlemmerne af Venstres Tjenestemands- og Funktionærudvalg, til VU, LOF og Venstres Kvinder. Jeg byder også et hjerteligt velkommen til de pressefolk udenfor Venstrepressen, som vi har den glæde at se blandt os.

Gennem snart mange år har vi haft et fortræffeligt og for os udbytterigt samarbejde med det liberale svenske Folkparti. Også i år har vi den glæde at have et par repræsentanter fra Folkpartiet blandt os. Det er docent Hugo Hegeland, der er om jeg så må sige officiel repræsentant, og veteranen, ombudsmand Gunnar Persson. Jeg byder d'herrer hjerteligt velkomne til vort landsmøde.

Mindeord.

Siden vi sidst holdt landsmøde, er en række af vore gode medarbejdere og meningsfæller døde. Jeg kan nævne:

De tidligere folketingsmedlemmer
Erik Appel, C, M. Julin, J, L. Mosbech og
fhv. landstingsmand Jørgen Bjerg.
Redaktørerne Rasmus Bruhn, Vordingborg og
Jens E. Møller, Sjællands Tidende, København.
Den mangeårige formand for Hjørring-kredsen P. Horn
og den tidligere formand for Bælum-kredsen Poul Jørgensen.

Formanden for Venstres Kvinder i Århus amt, fru Johanne Jensen, Odder,
fhv. borgmester Helge Kampmann, Herning,
amtsrådsmedlem Johannes Madsen, St. Karleby og
Haderslev-kredsens kasserer, forstander Hans Bay, Hoptrup.
Hver for sig har de - og alle dem, hvis navn jeg ikke har kunnet nævne - gjort et trofast arbejde for Venstre. Jeg beder om, at vi samles i et
Æret være deres minde.